Дискретне математичке структуре

Владимир Балтић

Елементи Теорије графова

Дефиниција 1. *Граф* G је уређен пар (V, ϱ), где је V непразан скуп и ϱ бинарна релација на V.

Елементи скупа V се зову *чворови*, (енг. *vertex*, мн. *vertices*), а елементи скупа ϱ *гране* (енг. *edge*) графа G.

Пример 1. Граф $G = (V, \varrho)$ задат релацијом

$$\varrho = \Big\{ (1,1), (1,2), (2,1), (2,3), (3,4), (3,5), (4,4), (4,5), (5,3) \Big\}$$

на скупу $V = \{1, 2, 3, 4, 5\}$.

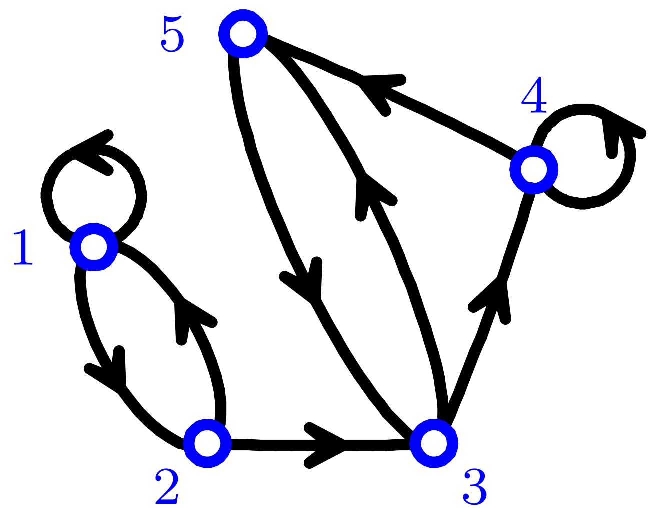

Дефиниција 2. *Неоријентисани граф* G је уређен пар (V, E), где је V непразан скуп, а $E \subseteq \Big\{\{u, v\} \mid u, v \in V\Big\}$.

Елементи скупа V се зову *чворови*, а елементи скупа E *гране* неоријентисаног графа G.

Пример 2. Граф (V, ϱ) задат релацијом

$$\varrho = \Big\{(1,2),(1,4),(2,1),(2,3),(3,2),(4,1),(4,4)\Big\}$$

на скупу $V = \{1, 2, 3, 4\}$.

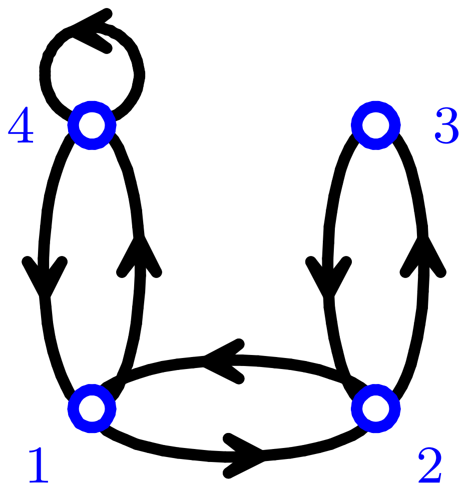

$\rightleftarrows$

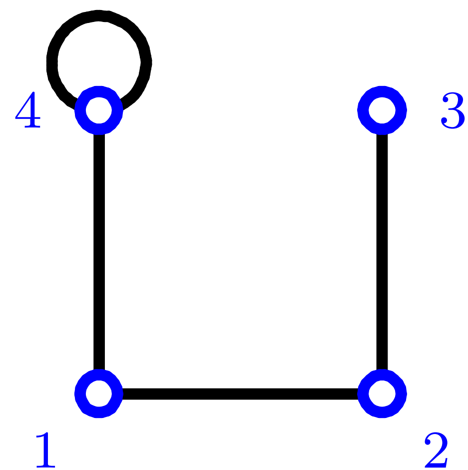

Дефиниција 3. Два чвора u и v неоријентисаног графа (V, E), су *суседна* ако постоји грана $e = \{u, v\} \in E$. За чворове u и v кажемо да су *крајње тачке* гране e. За чвор u и грану e (односно чвор v и грану e) кажемо да су *инцидентни* и да се грана e *стиче* у чвору u (односно v). Две гране су *суседне* ако се стичу у истом чвору.

Дефиниција 4. Број грана које се стичу у чвору v зове се *степен чвора* v (енг. *degree*) и означава се са $d(v)$.

Чвор v који нема суседних чворова, тј. за који је $d(v) = 0$, називамо *изолован чвор*.

Граф G је *регуларан* ако су степени свих његових чворова једнаки.

Пример 3. Одредити степене свих чворова графа G. Да ли је граф G регуларан?

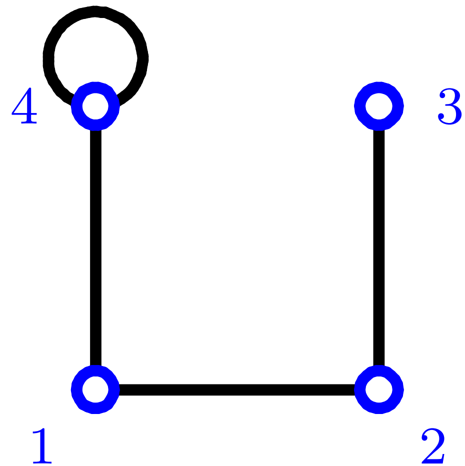

Пример 3. Одредити степене свих чворова графа G. Да ли је граф G регуларан?

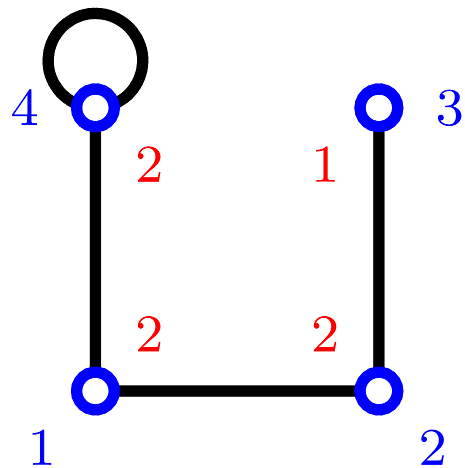

$d(1) = 2$, $d(2) = 2$, $d(3) = 1$ и $d(4) = 2$.

G НИЈЕ регуларан.

Дефиниција 5. За грану $e = (u, v)$ ориј. графа (V, ϱ) кажемо да *води* из чвора u у чвор v (e *излази* из чвора u, а *улази* у чвор v).

Улазни степен $d^-(v)$ *чвора* v је број грана које улазе у v.

Излазни степен $d^+(v)$ *чвора* v је број грана које излазе из v.

Улазни скуп $I(v)$ *чвора* v је скуп чворова из којих води грана у v, тј. $I(v) = \{x \mid (x, v) \in \varrho\}$.

Излазни скуп $O(v)$ *чвора* v је скуп чворова у које води грана из v, тј. $O(v) = \{x \mid (v, x) \in E\}$.

Петља је грана која и улази и излази из чвора.

Напомена. Важи

$$d^-(v) = |I(v)| \qquad \text{и} \qquad d^+(v) = |O(v)|.$$

Пример 4.

Одредити $d^-(v)$ и $d^+(v)$, као и $I(v)$ и $O(v)$ за сваки чвор v графа:

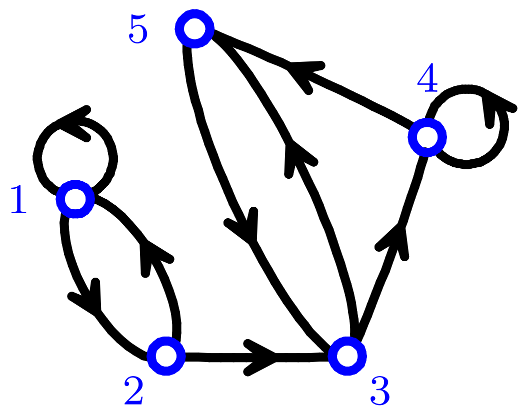

Пример 4.

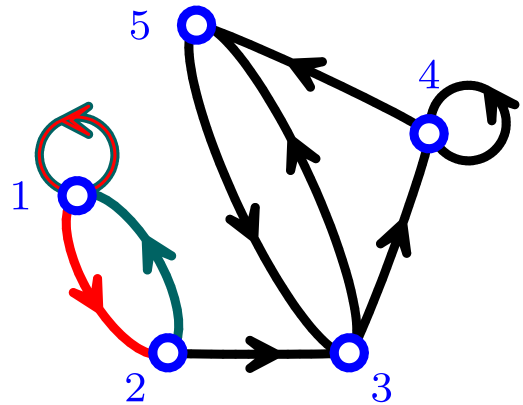

$$I(1) = \{1, 2\} \qquad \Rightarrow \qquad d^-(1) = 2,$$

$$O(1) = \{1, 2\} \qquad \Rightarrow \qquad d^+(1) = 2.$$

Пример 4.

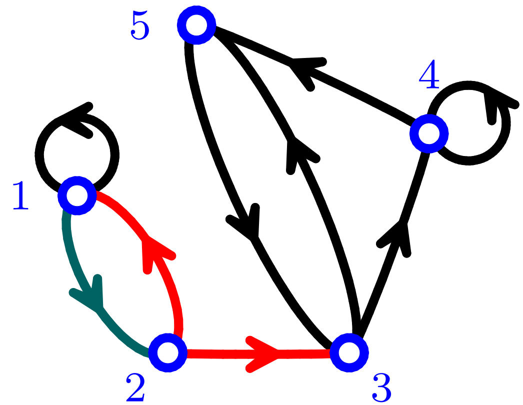

$$I(2) = \{1\} \qquad \Rightarrow \qquad d^-(2) = 1,$$

$$O(2) = \{1, 3\} \qquad \Rightarrow \qquad d^+(2) = 2.$$

Пример 4.

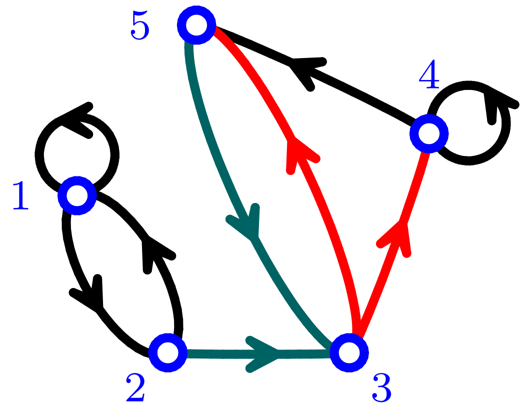

$$I(3) = \{2, 5\} \qquad \Rightarrow \qquad d^-(3) = 2,$$

$$O(3) = \{4, 5\} \qquad \Rightarrow \qquad d^+(3) = 2.$$

Пример 4.

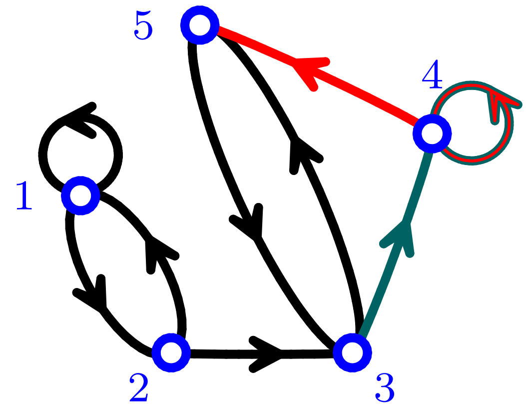

$$I(4) = \{3, 4\} \qquad \Rightarrow \qquad d^{-}(4) = 2,$$

$$O(4) = \{4, 5\} \qquad \Rightarrow \qquad d^{+}(4) = 2.$$

Пример 4.

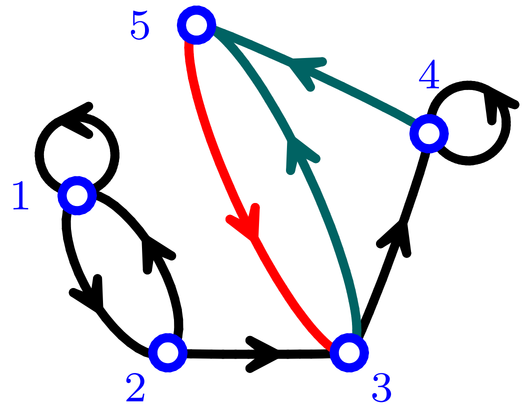

$$I(5) = \{3, 4\} \qquad \Rightarrow \qquad d^-(5) = 2,$$

$$O(5) = \{3\} \qquad \Rightarrow \qquad d^+(5) = 1.$$

Да ли су следећи графови исти?

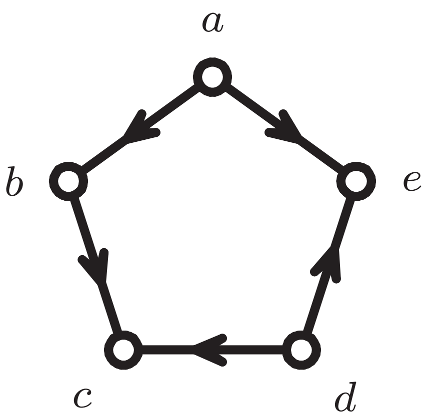

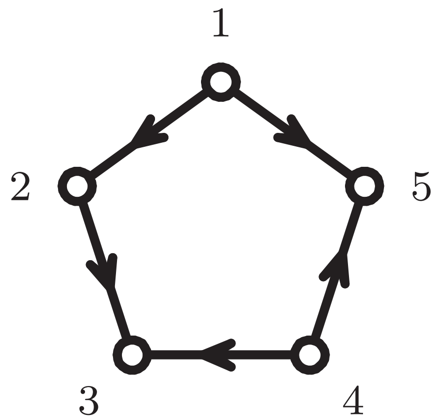

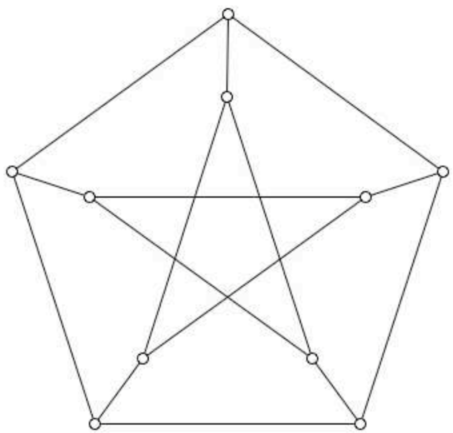

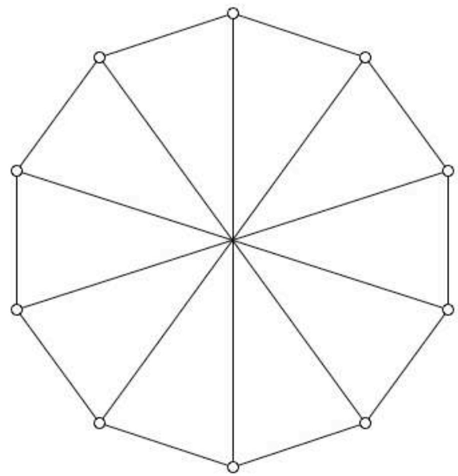

Дефиниција 6. Два графа $G_1 = (V_1, E_1)$ и $G_2 = (V_2, E_2)$ су *изоморфна*, $G_1 \cong G_2$, ако постоји бијекција $f\colon V_1 \to V_2$ за коју је

- $(u, v) \in E_1 \quad \Leftrightarrow \quad \big(f(u), f(v)\big) \in E_2$

  (код оријентисаних графова);

- $\{u, v\} \in E_1 \quad \Leftrightarrow \quad \big\{f(u), f(v)\big\} \in E_2$

  (код неоријентисаних графова).

Пример 5. Изоморфизам f графова

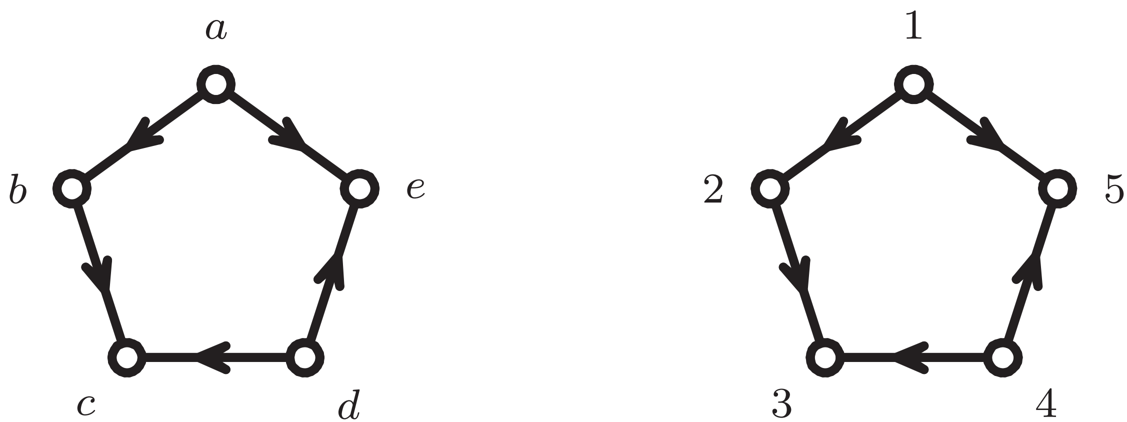

дат је бијекцијом

$$f = \begin{pmatrix} a & b & c & d & e \\ 1 & 2 & 3 & 4 & 5 \end{pmatrix}.$$

Пример 6. Графови

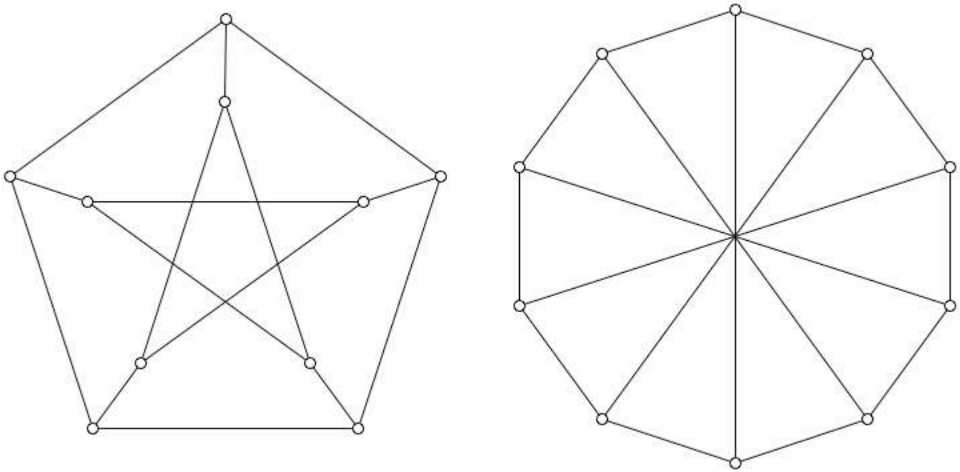

нису изоморфни. Зашто?

Дефиниција 7. Граф $G' = (V', E')$ је *подграф* графа $G = (V, E)$ ако важи $V' \subseteq V$ и $E' \subseteq E$.

Граф G је *надграф* графа G' ако је G' подграф графа G.

Пример 7. Граф $G_1 = (V_1, E_1)$ је подграф графа $G_2 = (V_2, E_2)$

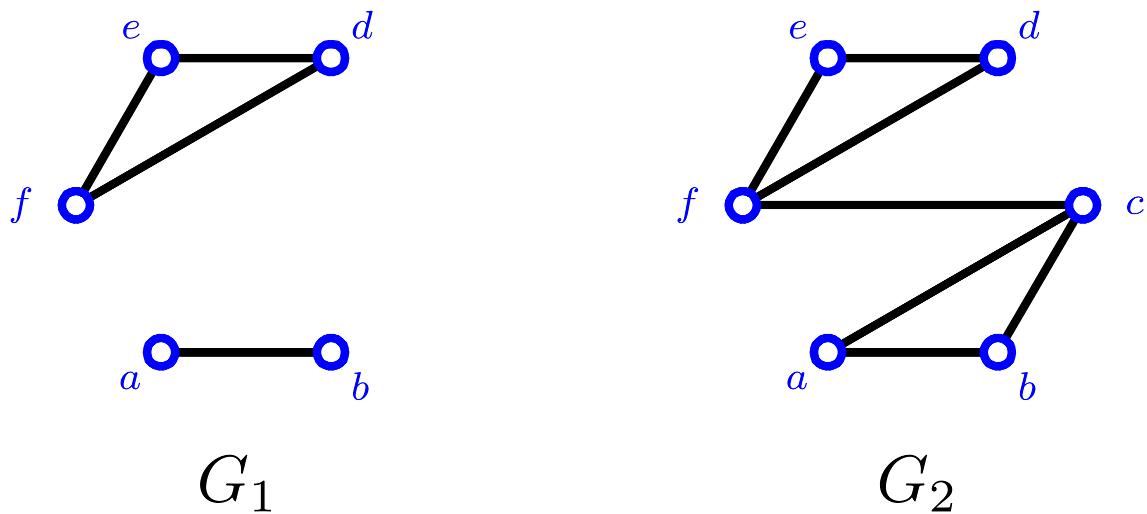

јер је $V_1 = \{a, b, d, e, f\} \subseteq V_2 = \{a, b, c, d, e, f\}$

$E_1 = \{ab, de, df, ef\} \subseteq E_2 = \{ab, ac, bc, cf, de, df, ef\}$.

Дефиниција 8. *Пут дужине* k, $k \geqslant 1$, у графу (V, E) је низ грана из E облика

- $(v_0, v_1),\ (v_1, v_2),\ \ldots\ ,\ (v_{k-1}, v_k)$

  (код оријентисаних графова);

- $\{v_0, v_1\},\ \{v_1, v_2\},\ \ldots\ ,\ \{v_{k-1}, v_k\}$

  (код неоријентисаних графова).

За овај пут кажемо да *почиње* у чвору v_0, а да се *завршава* у чвору v_k. Чворове v_0 и v_k се зову *крајњи чворови пута*.

Пут се може задати и као низ узастопних чворова спојених гранама:

$$v_0 - v_1 - v_2 - \ldots - v_{k-1} - v_k.$$

За пут кажемо да *пролази* кроз чворове

$v_0, v_1, v_2, \ldots, v_{k-1}, v_k$.

Дефиниција 9. *Елементарни* (*прост*) *пут* је пут који кроз сваки свој чвор $v_1, v_2, \ldots, v_{k-1}$ пролази тачно једанпут.

Кружни (*затворен*) *пут* је пут који се завршава у истом чвору у којем и почиње, тј. $v_0 = v_k$.

Контура (*циклус*) је елементарни кружни пут.

Дефиниција 10. $G = (V, E)$ неор. граф. Чворови $u, v \in V$ су *повезани* ако у G постоји пут чији су крајњи чворови u и v. Граф G је *повезан* ако су свака два његова чвора повезана, а у супротном кажемо да је *неповезан*.

Компонента повезаности графа G је неки његов максимални повезани подграф. *Број компоненети повезаности* графа G означавамо са $c(G)$.

Чвор v је *везивни* (*артикулациони*) *чвор* уколико се његовим уклањањем повећава број компоненти повезаности овога графа, тј. ако важи $c(G) < c(G - v)$.

Грана e је *мост* у графу G ако се њеним уклањањем повећава број компоненти повезаности овог графа, тј. ако важи $c(G) < c(G - e)$.

Дефиницициja 11. *Празан граф* N_n (негде $\overline{K_n}$) je граф који нема ниједну грану.

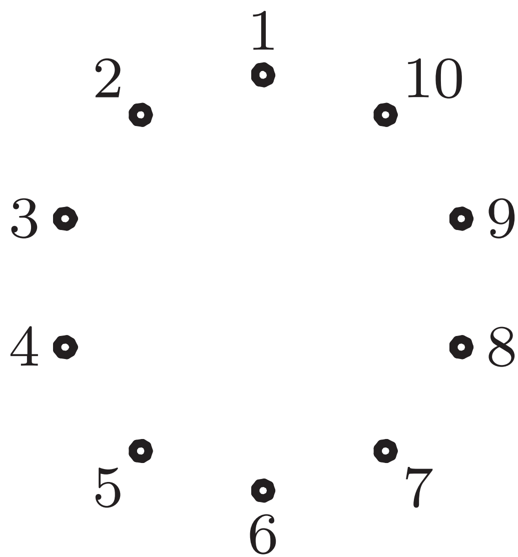

N_{10}

Комплетан (*потпун*) *граф* K_n је граф код кога је сваки чвор суседан са свим осталим.

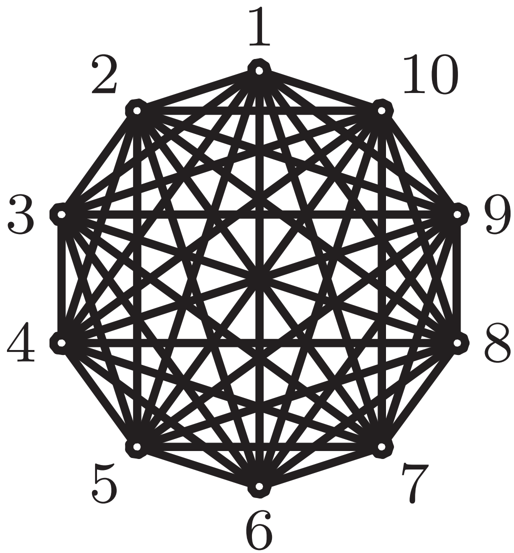

K_{10}

Комплетан бипартитан граф $K_{m,n}$ је граф код кога је скуп чворова разбијен на 2 *класе* (са m и n чворова), тако да не постоји грана између чворова исте класе, док су свака 2 чвора из различитих класа спојена граном.

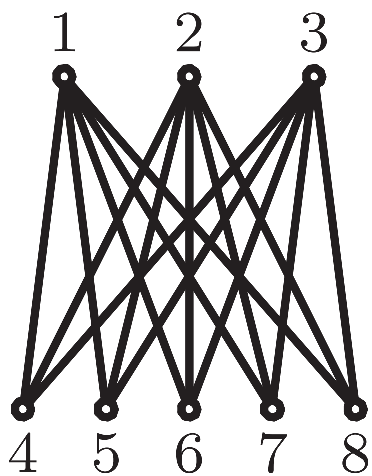

$K_{3,5}$

Бипартитан граф је било који подграф комплетног бипартитног графа.

Пут P_n, $n \geqslant 2$, је повезан граф коме су сви чворови степена 2, сем два крајња који су степена 1.

P_{10}

Контура C_n, $n \geqslant 3$, је повезан граф који има све чворове степена 2.

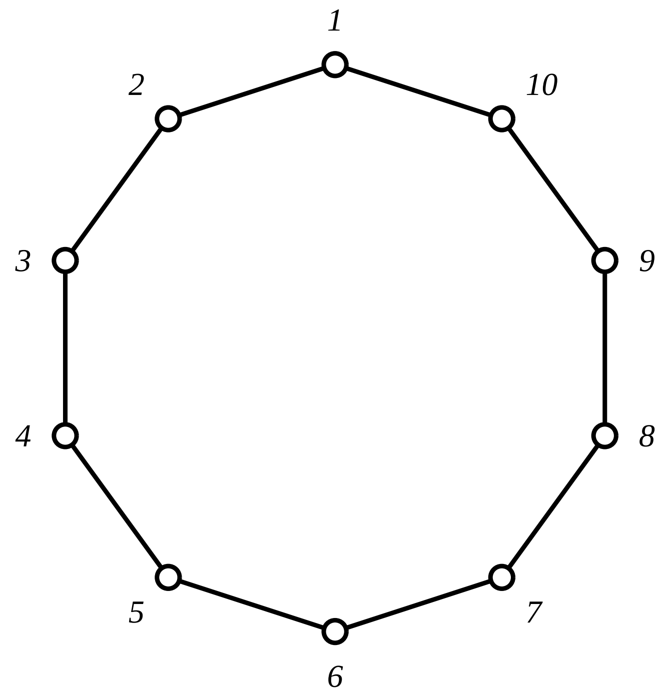

C_{10}

Точак W_n, $n \geqslant 4$, је граф који се састоји од контуре C_{n-1} и једног чвора који је повезан са свим чворовима контуре

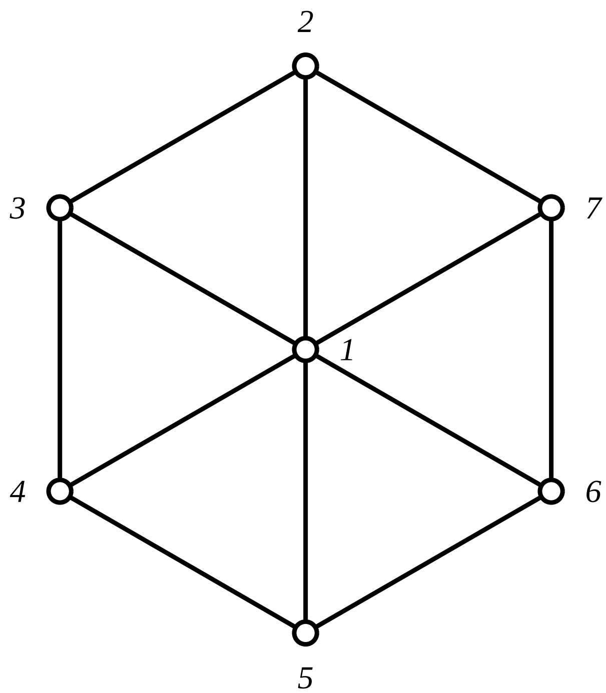

W_7

Звезда S_n је комплетни бипартитни граф где се једна класа састоји само од једног чвора, а друга од свих осталих, тј. $S_n = K_{1,n-1}$.

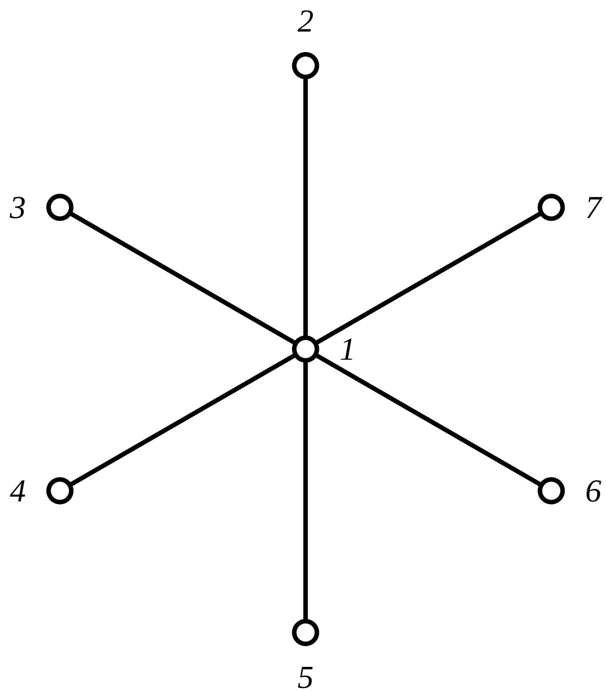

S_7

Дефиниција 12. Неор. граф $\overline{G} = (V', E')$ је *комплемент* неор. графа $G = (V, E)$ ако важи да је $V' = V$ и да су 2 чвора суседна у $\overline{G}$ акко нису суседна у G.

Граф је *самокомплементаран* ако је изоморфан са својим комплементом.

Пример 8. C_5 је самокомплементаран граф.

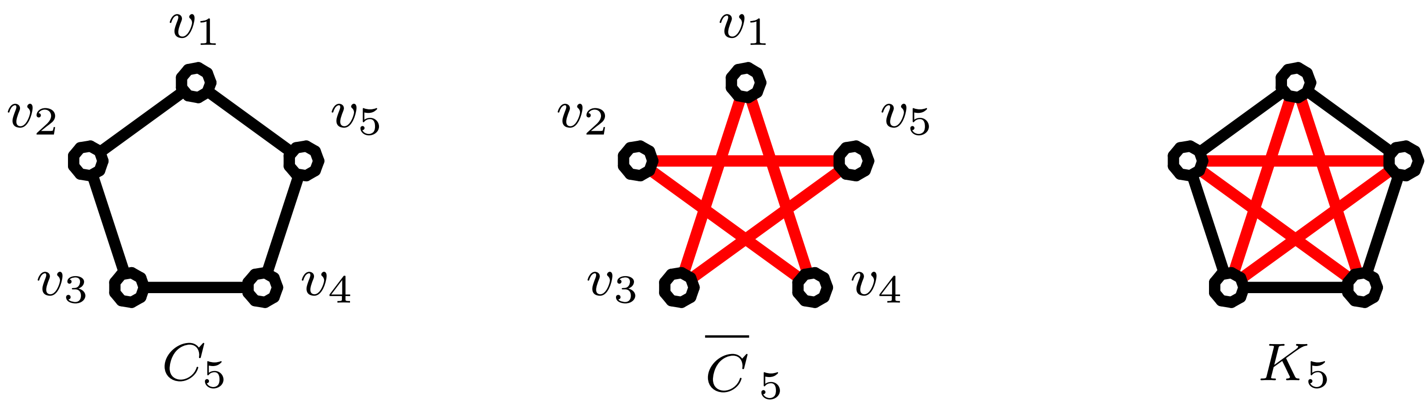

Изоморфизам $f : V(C_5) \to V(\overline{C}_5)$ између C_5 и $\overline{C}_5$ је:

$$f = \begin{pmatrix} v_1 & v_2 & v_3 & v_4 & v_5 \\ v_1 & v_3 & v_5 & v_2 & v_4 \end{pmatrix}.$$

Теорема 1. У неор. графу $G = (V, E)$ без петљи са $n \geqslant 2$ чворова постоје бар 2 чвора истог степена.

Теорема 2. У неор. графу $G = (V, E)$ без петљи је збир степена свих чворова једнак двоструком броју грана, тј. важи

$$d(v_1) + d(v_2) + \ldots + d(v_n) = 2m.$$

Теорема 3. У неор. графу $G = (V, E)$ без петљи број чворова непарног степена је паран.

Теорема 4. У орij. графу $G = (V, E)$ важи

$$d^-(v_1)+d^-(v_2)+\ldots+d^-(v_n)=m=d^+(v_1)+d^+(v_2)+\ldots+d^+(v_n).$$

Дефиниција 13. *Ојлерова контура* графа G је контура која садржи све гране из G. Граф који има Ојлерову контуру је *Ојлеров граф*.

Ојлеров пут у графу G је пут који садржи све гране из G. Граф који има Ојлеров пут је *полуојлеров граф*.

Теорема 5. Ојлерова теорема. Повезан граф са бар једном граном је Ојлеров ако и само ако садржи све чворове парног степена.

Теорема 6. Повезан граф са бар једном граном је полуојлеров ако и само ако садржи 0 или 2 чвора непарног степена.

Дефиниција 14. *Хамилтонова контура* графа G је контура која садржи све чворове из G. Граф који има Хамилтонову контуру је *Хамилтонов граф*.

Хамилтонов пут у графу G је елементаран пут који садржи све чворове из G. Граф који има Хамилтонов пут је *полухамилтонов граф*.

Пример 9.

C_n је и Ојлеров и Хамилтонов граф.

K_4 није Ојлеров, а јесте Хамилтонов.

$K_{2,4}$ јесте Ојлеров, а није Хамилтонов.

S_4 није ни Ојлеров ни Хамилтонов граф.

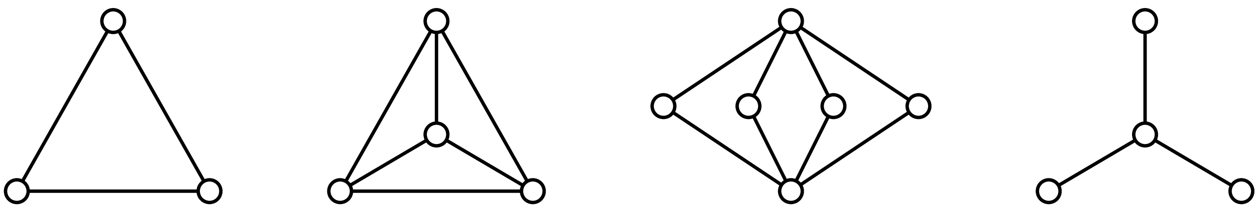

C_3 K_4 $K_{2,4}$ S_4

Представљање графова

- Матрица суседства
- Листа суседства
- Матрица инциденције
- Матрица растојања

KRAJ